

ВЕЉКО МИЋУНОВИЋ, РЕДИТЕЉ ПРЕДСТАВЕ „РАДНИЧКА ХРОНИКА“

Призивање емпатије и одговорности

*Окрећемо главу од њој „малој човека“ и дијели смо руке од њега,
не знајући како да му помогнемо*

Зашто радници не могу да „победе“ ни у позоришту и да тиме, и нама и њима, допустите утопијски убојај?

- Зато што мислим да је довољан тај приступ у коме се смејете себи самима. То је горак и мучан приступ. С једне стране, он је отрежњујући, а с друге - комплексан, заводљив и, у суштини, тежак. Заслужује тај „ударац“ на крају. Заиста сам имао потребу да се представа заврши приказом те земље, која их затрпава. Нисам склон ни хилистичком сагледавању ствари, али мислим да је то једноставно тачно, а подржавам ситуације које су у позоришту тачне.

Ви не исмевате те људе, али они су ипак смешни, јер су приказани кроз гротеску и црнотуморну визуру...

- Они који седе преко пута њих су сведоци и људи који их исмевају. Сва та публика, тај плебс на улици који нас окружује, који је у

неком офису, пекари - то је структура људи која их исмева. Окрећемо главу од тог „малог човека“. Дигли смо руке од њега, не знајући више како да му помогнемо.

Редитељски изазов је био и велики број кратких сцена, које се брзо смењују..

- То је било веома тешко, јер свака сцена у овој представи почиње од нуле и морала је да буде интензивна, јер садржи велику тему, а имате само пет минута да је обрадите. То морате да урадите тако да буде и сценски атрактивно, а да стигнете до суштине која није банална, већ да публику „заголицате“ и поетичним изразом.

Глумци су „дисциплиновани“ и то показују филигрански прецизним колективним кретањима. Делују као машина која функцинише захваљујући њиховој енергији, док их не исцрпи и „не самеле“. Како је ансамбл реаговао на такве захтеве?

- Суботичком ансамблу дугујем, заиста, велику захвалност на апсолутној преданости мојој идеји. Без таквог посвећеног ансамбла не бисмо дошли до оваког циља. Исто тако, био сам у обавези да им понудим јаке ситуације које ће их држати у контексту те велике „машине“.

Зашто је такав контекст додатно појачан деперсонализованим ликовима?

- То је прича о одсуству емпатије и све време то покушавамо да извучемо на површину, да покушамо да посматрамо тог everyman-а, који то више није, него је постао nobody. Живимо у свету у коме се изгубио идентитет. Не само да смо деперсонализовани, него се кријемо иза туђих идентитета и аватара. На то смо пристали и због те наше слабости, ушли смо у blasphemични комфор, па се кријемо и не желимо да имамо идентитет.

Јесте ли страховали од тога да ће тематски оквир анахроне радничке приче и нашег хроничног транзиционог стања, па и сам назив комада, публици бити одбојан, јер смо све то искусили у реалном животу?

- Тачно је да је људима више мука да гледају у позоришту раднике, социјалне случајеве и ратне теме. Али, било је изазовно да то жанровски мало „изгубим“. Да видим да ли могу да пробудим апсурд и парадокс који је у свима нама. Да истражимо до које мере су ти људи постали небитни и да, у тој трагикомичној структури, исплива на површину не тема, која се подразумева, него питања малог човека, емпатије, емоција, окретања главе од туђих проблема. Наше природно стање је постало да од тих тема склањамо главе и затварамо наше ормане. То је постао наш условни рефлекс и то је било изазовно за наше позоришно истраживање.

Шта би се догодило када би, ипак, радници смогли снаге и изашли на улице, иако смо се тих сценарија, несуспешних, нагледали у нашој не тако давној прошлости?

- Револуција у том контексту није више могућа. Верујем да је нуклеус промена у људима који ме окружују. Да ли ћемо напослетку схватити да одговорност мора да постоји? Она креће из нашег двојства, нашег образовања, па и, ако могу да се усудим да кажем, цензурисања овог „смећа“ које нас окружује. Из тих малих ствари може да се утиче на ширу слику друштва, али побуна од три или седам дана више није могућа, јер смо много дубоко заглибили.

Н.К.

РАЗГОВОРИ О ПРЕДСТАВИ И ПРЕС КОНФЕРЕНЦИЈА

НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ СУБОТИЦА

„Ко хоће, има још...”

Др Марина Миливојевић – Мађарев: Драма „Радничка хроника“ је добила награду за најбољи домаћи драмски текст на Стеријином позорју 2009. године. Када се тај комад појавио, био је веома занимљив јер је отворио нову тему – радници као жртве транзиције. Пре тога је било представа које су говориле о жртвама транзиције. Ти јунаци су углавном били жртве рата, прекомерне употребе дроге и уопште разноврсних неснађености. Петар Михајловић је први, у низу комада, у центар ставио раднике и њихову причу. Он их је поставио у складу са начином на који су се радници медијски представљали кроз исцрпљујуће, дуге штрајкове. Вељко Мићуновић и Слободан Обрадовић су направили врло фин штрих и чини ми се, побрисали оно што их је сувише везивало за прву деценију 21. века и нагласили најважније – страх малог човека пред ужасима капитализма и његова одважност, спремност да се бори за изгубљена права.

Вељко Мићуновић, редитељ: Фокус је од почетка било питање како приступити теми која је општа и више се никога не тиче, да буде атрактивно у позоришту, а да не уђе у патос. То је, чини ми се велики посао био за све нас. Постављају се питања: да ли је радник жртва или херој, да ли је протагониста или антагониста? Данас први пут имате чуднију, парадоксалнију ситуацију: радна места наводно постоје, али су плате брутално мале. То је апсурд да нема више ко да ради. Кренули смо од питања: шта би било када би радници једног дана престали да раде, да славе живот на хлебу и води, макар чекајући смрт? У том контексту, Мислим да је Петар добро антиципирао неке ствари. Данас када гледам представу после отклона од короне и свега што нас је снашло, чини ми се да имамо још доминантнију ситуацију у којој се то језгро проширило, метастазирало. Мислим да ни Петар није писао представу о фабрики и да комад сеже дубље у друштвени проблем, друштвену немоћ да се изборимо са главним проблемима.

Слободан Обрадовић, драма-

тург: Ова представа је настала у потпуно другачијем времену, пре оптерећености пандемијом. Тада је то било на другом континенту, није било наша стварност. Данас је доживљавам на потпуно другачији начин. Данас то више нису радници у фабрики, већ смо сви ми постали радници на ивици егзистенције. Петар креће од документарне чињенице коју одмах изврће, по принципу: то је био догађај који је био интересантан до четвртка, а у петак је стигла нова вест. Он гази по апсурду бавећи се темом немања емпатије, што се више не односи само на раднике, већ на све сегменте друштва. Живели смо у времену у коме ам паднете на улици нико неће да вам прискочи у помоћ, пре ће да вас прескочи. Ако нешто добро у корони постоји, то је чињеница да се појавила нека врста емпатије.

Оливера Ђорђевић, директорка Дrame на српском језику НП Суботица: Наше позориште је баш имало право на ову представу, јер смо једино позориште у земљи које ради у фабрици. Немамо своју зграду од 2007. године. Многа позоришта су остала без зграда и добијала су нове, а ми смо још увек у фабрици. То је простор фабрике „Младост“. Када дођете у Суботицу, имате три Титове фабрике, које су тада радиле. Када смо ми дошли, фабрика је још радила. Ми смо људе, које наши глумци тако дивно играју, видели. Они су били у дворишту, мало радили на машинама, мало штрајковали, а онда нестали, а ми смо остали у њиховом простору. Простор који видите на сцени је заправо изглед наше пробне сале. Ово је текст који је морао да сачека нас. Било је толико лично да је морало да се деси. Плакала сам на првој генералној проби, јер они заиста то осећају. Дobar део времена ту је

прокишњавало, било хладно или претопло... ми јесмо ти радници.

Игор Грекса, сценски покрет: Зaslуге за сценски покрет у овој представи иду целом ансамблу, јер да не играмо сви заједно, не би тако изгледало. Чак смо се шалили да се ова представа гледа периферним видом, јер гледаш напред, а крајем ока видиш ко је када пипнуо столицу, окренуо је, сео, изашао, ушао, окренуо се, стао... Скоро све одлуке смо доносили колективно. Свако од нас је подједнако важан зупчаник, који ако не функционише – механизам се квари. Ту је и људска инсталација на улици, која се од умора распада.

Јелена Михајловић, глумица: Дуго смо се борили да убацимо женске монологе које је Петар имао написане, а ми смо их пробали. Слободан и Вељко су у једном тренутку рекли да ћемо пробати да осетимо у ритму и емотивно, где им је место. Никад нисмо осетили. Петар у финалној верзији, такође, није оставио те монологе, јер нема места за њих. Размишљала сам зашто је тако. Схватила сам да је све што треба да знамо о положају жене, оно што од њих чујемо. Кроз њихове монологе чујемо разне женске судбине. Имамо сцену у којој породица једе пасуљ, а жена на придику одговори: „ко хоће, има још“. Мислим да је положај жене у нашем друштву стао у ту једну реплику, на поетски, фигуративан начин. То што смо женске судбине чули, а не и видели, такође је права слика нашег друштва у коме оне нису видљиве. За место се боримо, јер се не подразумева да је наше.

Срђан Секулић, глумац: Бавимо се друштвеним положајем човека, али и личном причом, мој лик понајвише. Било ми је занимљиво да радим на том делу око његове жене, ћерке, сина, запостављање породице кроз борбу за бољи положај у

фабрици. То ми је било најдирљивије. Чини ми се да ти изрази: радничка класа, радничка хроника, радничка права... данас имају анахрон, застарео призив. Зато ми се допада оно што је Слободан урадио, јер ова прича треба да се рашири на све нас, на сваког човека и његово положај у друштву. На крају крајева, ни глумци и запослени у позориштима не стоје много боље од тих радника. Чини ми се да смо успели да од анахроне теме направимо представу која је актуелна, универзална и свевремена.

Бојан Муњин, селектор ЈПФ: Представу сам гледао пре пандемије, која је само разоткрила све кључне теме које имају везе са егзистенцијом, смислом и мукама живота. Овај фестивал у својих 25 година покушава да буде ту, близу, данас, са људима и темама које нас се данас тичу. Ова представа без сумње има велику вредност, у готово егзистенцијалном смислу, јер говори о „сада“. Наравно, она је вредна и у поетском смислу и избору сензитивитета игре. Све заједно је јако важно за овај фестивал. Пре 7-8 година смо приказали „Радничку хронику“ из Бањалуке, а време се толико убрзало да је она тугаљива прича у којој јунаци још имају своје приче, лица, имена, сада прича у којој смо потпуно дехуманизовани и деградирани. Таква атмосфера постоји, а имена више нема.

Алмир Имширевић, критичар: Драго ми је када се покрену неки чиници, за које сам мислио да већ дуго стоје и да ће заувек стајати. Представа ме натерала да размишљам о томе да ли уопште знам дефиницију – ко су радници? Имам срећу да припадам генерацији која познају ону синтагму – радници, поштена интелигенција и да сам из породице у којој смо препознавали ко су радници. То су они који су у свом послу прљали руке. Ми из позоришта се гурамо у тај свет. Праве раднике ретко виђамо и виђаћемо их све ређе. Подсетила ме је ова представа на Чаплиновог радника и машину за коју је Чаплин већ био свестан у шта ће нас претворити.

Ана Милошевић

ОЛИВЕРА ЋОРЋЕВИЋ, УМЕТНИЧКА ДИРЕКТОРКА ДРАМЕ НА СРПСКОМ ЈЕЗИКУ
У НП СУБОТИЦА

Коначно се покренули

Надамо се да ће се реконструкција зграде завршити у наредних годину дана и да ћемо се најонок преселити у њу. Све време смо у „избеглиштву“ и нисмо били у могућности да радимо. Коначно смо почели и ово нам је период када смо много на њу, каже Оливера Ћорђевић

Са каквим изазовима сте се суочавали у претходном периоду?

- Истрпели смо ову паузу, али смо већ низ година у проблемима због зграде која се реконструирала од 2007. године. Сада се надамо да ће се то решити у наредних годину дана и да ћемо се напосм преселити у своју зграду. Све време смо у „избеглиштву“ и нисмо били у могућности да радимо. Коначно смо почели и ово нам је период када смо много на путу. Данас смо код вас у Ужичу а већ у петак на Позоришном маратону

у Сомбору са представом *Кус петлић*. После тога, учествујемо на Стеријином позорју, трећу годину за редом, што морам да напоменем као велики успех, јер тај фестивал не покрива само регион, већ и много шире. После летњег одмора, на јесен, припремамо *Избирачицу*, Косте Трифковића у режији Иве Милошевић.

Ужичка публика је видела Радничку хронику, у извођењу бањалучког позоришта па сад имамо прилику да упоређујемо.

- Ова представа је била про-

шле године на Стеријином позорју и текст је тамо освојио на-

граду за најбољи текст. Никад није изведен у Србији а ми смо се вратили кући са неколико награда. И то исто очекујемо и овде. Иначе, ми смо специфични, јер имамо две драме, српску и мађарску и недавно смо се договорили да у наредној сезони први пут, још од КГПТ Љубише Ристића, радимо представу која ће бити заједничка представа обе драме. Можда је видите и ви на ужичком фестивалу, јер се надамо да ћемо бити чешћи гости.

М. Петровић

ЈЕЛЕНА МИХАЈЛОВИЋ, ГЛУМИЦА

Избегли смо патетику и сажаљење

Схватила сам да је тај појам радничка класа, најпре био нешто позитивно у нашој земљи, што сам чула из прича. Данас, кад се каже радничка класа, имамо асоцијацију на сиромаштво, на жалост

Лепо је видети тако млад ансамбл са одличном физичком кондицијом, коју је ова представа заиста захтевала.

- Наш ансамбл се стално обнавља и то нам је једна од предности. У позоришту сам од 2004. и сваке године је долазила група младих глумаца. Нису се ту задржавали, али остао је тај ритам да увек имамо талас нових, младих глумаца. То је значајно и то се осећа у овој представи, јер су у истом тренутку дошли Бојана, Марко и Димитрије а заједно су струдирани у истој класи и некако су као тим ушли у ову представу и подигли је. Мислим да је јако важно да се ансамбл стално обнавља. Кад дођу млади глумци, они стижу са мало искуства али са пуно ентузијазма, а то је савршена комбинација. Паралелно уче и дају тај полет и енергију коју су старији глумци можда мало и изгубили.

И Ви припадате тој млађој генерацији, која нема у сећању до-

гађања о којој говори Радничка хроника. Јесте ли имали проблем да схватите те заборављене појмове, везане за радничку класу?

- Доста тога сам морала да глумим. Схватила сам да је тај појам радничка класа, најпре био нешто позитивно у нашој земљи, то сам чула из прича. Данас, кад се каже радничка класа, имамо асоцијацију на сиромаштво, на жалост. Либерални капитализам је донео

велике разлике у друштву. Мени је највећи изазов био да разумем начин на који ћемо о томе да причамо, да не будемо патетични и да се не гурамо, јер ми глумци често живимо у неком другом филму. Ми се жалимо на тежак живот, али то нема неког додира са проблемима радничке класе. У томе нам је највише помогао стил Петра Михајловића, јер је у највећој мери направио отклон, неку иро-

ничну дистанцу у односу на ликове. Ни у једном моменту их не сажаљева, напротив, он је према њима ироничан и они су према себи аутоиронични. Тако да смо избегли ту патетику, избегли то да се постављамо супериорно или да се гурамо у радничку класу. Тај изазов је успешно решио наш тандем Михајловић- Мићуновић.

Ова представа је замишљена да се игра у контакту са публиком.

- Тако је било пре пандемије, замишљена је као камерна. Публика је била са нама на сцени. И мени је сад мало чудно, што је овако играмо, навикли смо се на ту прву поставку. Боље би било да је ту публика, са нама, јер онда смо некако сви у истом лонцу. И тај пасуљ се некако стварно догоди, публика осети и његово мириш. А можда је овако са дистанцом, лакше да се ова тема поднесе.

М. Петровић

СРЂАН СЕКУЛИЋ, ГЛУМАЦ

Скоро деценију и по прижељкујемо матичну сцену

Ми, глумци у Суботици, бићемо задовољни својим стањусом када, коначно, добијемо своју зграду назад. И унапред се радујемо наступу на матичној сцени, каже за "Билтен" Срђан Секулић

По први пут је ужичка публика на ЈПФ-у имала прилику да гледа представу Народног позоришта Суботица – Драма на српском језику у коју нас је увело осам младих глумаца, пред којима је почетак рада „на даскама које живот значе“. Занимљивост у овој представи је та да је већина глумаца завршила ФДУ у Новом Саду у класи професора глуме, и честог госта ЈПФ-а, Јасне Ђуричић. На ту тему започињемо разговор са младим глумцем, Срђаном Секулићем, чланом ансамбла.

Смех....

- Да. То смо и ми приметили. И када смо схватили поделу, одмах смо звали Јасну на премијеру. (Смех...) Мислим да се то ипак десило случајно, није било намерно. Не бар да ми то знамо. За мене могу да кажем, да у доба док сам био на Академији, мој професор био је Миша Јанкетић, а Јасна Ђуричић је била асистент. Када су њих двоје извели моју класу, онда је Миша отишао у профе-

сорску пензију, а Јасна преузела његово место. А сам рад на Академији са Јасном.... Јаца је змај. Чак је и Миша знао да каже за њу да је „змајица“. Миша је био више професор ех катедра, да ти самом својом појавом и једном речју „сруши цео свет“, док је Јасна била радник, „шљакер“, неко ко је по више сати недељно радио са нама. За мене лично, били су одлична комбинација.

На сцени си био и Филип Трнавац, заљубљеник у свој посао. У вечерашњој представи си радник у фабрици. Можеш ли да направиш паралелу између тих улога?

- У овом комаду ми не аболирамо раднике од одговорности. Напротив, ми их позивамо на одговорност за њихове сопствене животе. Ово није само јадиловка над тужном и тешком судбином радника, већ је ироничан коментар радничке борбе за правду. Глумци су радници. И ми смо у неку руку рудари, само су наше плате за једно 30 процената веће од

радничких плата. По мени је то разлика.

Улога коју прижељкујеш?

- До сада см се остварио у готово четрдесет улога за петнаестак година колико сам професионално глумац. Играо сам врло различите улоге, од оних споредних до главних. Мени се чини да глумца пронађе улога која треба да га пронађе, а она која га не пронађе, није ни била за њега. Некако сам се до сада водио тим веровањем.

Какаве су шансе да глумци из унутрашњости добију неке значајније улоге у серији или на филму?

- Много се снима у последње време. И много мојих колега из суботичког позоришта снима. За себе бих могао да кажем да бих волео и ја, али можда се и не трудим превише, не идем на кастинге у Београд и слично. Истина је-сте да се све, али заиста, све се дешава у Београду. Ко је мало даље од Београда, поред других

обавеза које има, нема довољно времена или новца у датом тренутку да оде баш на сваки кастинг. Мада се дешавало да су продукцијске екипе за неке пројекте знале да дођу код нас и одрже кастинг, што је урадила и продукција серије „Клан“ и што је по мени за сваку похвалу. Нама глумцима из унутрашњости, чини се да је лакше да камерман и асистент редитеља дођу и одрже кастинг, него да се нас двадесет спреми на пут и оде на њега. Мислим да је то одличан пример за равноправност за глумце који нису из Београда.

Какав је по твом мишљењу положај глумаца данас у односу на пре петнаест година када си почињао? Да ли се и колико шта променио?

- Променило се и то на боље. Није драстично, али радимо и имамо прилику да радимо више. Ангажованији смо и у позориштима, а данас се и доста снима. Морам признати да се положај глумаца поправио у Србији, али у Суботици, можда, само егзистенцијално.

Ваше позориште у Суботици још увек је у фази реновирања?

- Управо тако. Тренутно, највећи проблем нам је „немање зграде“. Реновирање позоришта започело је још 2007. године и требало је да радови буду комплетно завршени 2012., али на жалост, још увек нису. Последње обећање је да ће бити све завршено наредне године. Ван зграде позоришта смо пуних четрнаест година. Све ове године обе драме Народног позоришта Суботица играју се на сцени биоскопа „Јадран“. Тако, да се надовезем на предходно питање, ми глумци у Суботици бићемо задовољни својим статусом када, коначно, добијемо своју зграду назад. И унапред се радујемо наступу на матичној сцени. **Б. Дамњановић**

ПИШЕ:
Алмир Имширевић

РЕЧ КРИТИКЕ

КОНОБАР, МОЖЕ ОРДЕН РАДА СА ЗЛАТНИМ РЕЗОМ!

Хроника, већ по својој дефиницији, призива слику покретне фабричке траке. На њој се нижу догађаји, а вријеме их чини безличним и готово бесмисленим. „Радничка хроника“ Петра Михајловића, у режији Вељка Мићуновића и сјајној изведби ансамбла Народног позоришта Суботица, је истовремено и та поменута фабричка трака, и сатни механизам, али и „паклена машина“; убитачна експлозивна направа чијој (де)активацији смо имали част и срећу присуствовати претпоследње фестивалске вечери.

Отварање представе, готово непокретни глумци, машина која се тек загријава прије но што ће се претворити у захукталу локомотиву. Говорна радња доведена до савршенства, па се добронамјерном гледаоцу може учинити да је она чаплиновска фабричка трака из „Модерних времена“, на којој он до лудила понавља исти бесмислени покрет, у овој суботичкој представи тек овлаш измијењена. Умјесто шрафа користи се језик, умножавањем, понављањем, ријечи губе смисао, а језик постаје још једно од фабричких постројења пред коначно затварање. У савршеној и прецизној игри осам младих глумаца и глумица, могли смо препознати особине хора, посматрати их и као добро усклађене „зубчанике“, али најприје као – раднике. Редитељска рјешења Вељка Мићуновића су чиста, прецизна, и само наивном посматрачу могу се учинити једноставним и лако измаштаним; сваки његов потез, свака одлука, очито је добро промишљена, одвагана, и уз драматуршку помоћ, вјешто уклопљена у цјелину. Глумачка средства одбацују у потпуности и властиту самодопадност, али и, у позоришту тако присутно, додворавање публици. Ово је једна од оних представа у којима ансамбл мора функционисати као војска на војној паради, сваки корак је усклађен, сваки покрет одмјерен, а најситнија грешка уочљивија но обично.

Сценографија, зид „преузет“ из стварног фабричког простора, подсјећа и на болницу, на затворску просторију за посјете; и чистоћа је овђе прљава и разна. Костим доноси привлачност и наивност телевизијских реклама из социјалистичког периода, а неке од „најстрашнијих“ прича, исповједи, са сцене се изговарају као погрешно синхронизован маркетиншки материјал. Породични свађу, тешке ријечи и псовке, прате осмјеси на лицима и окренутост ка публици.

Ријеч је о представи која вас заиста натјера да преиспитате своје „опште знање“, да признате како о радницима и не знате баш превише. Ко се може назвати радником? Јесу ли то они људи о којима у позоришту ријетко говоримо, а у позоришној сали их још ријеђе срећемо? Имају ли сви умазана лица и прљаве руке? И да ли се радником постаје својом вољом или је то коначни знак неуспјеха у животу? Постаје ли се радником због необразовања, због наслјеђеног сиромаштва или због лоших одлука (каква је и она из спортске кладионице о којој се говори у овој хроници)? Из књига знамо понешто о радничком покрету, индустријској револуцији и покушају организовања радничких синдиката. Прва интернационала у Лондону 1864., па Париска комуна 1871., све су то „досадне“, непривлачне и лакозаборављиве лекције из школских дана. Тада смо имали – паметнија посла? Да, имали посла.

„Радничка хроника“ није ново предавање о теми која нас не занима, и није причана језиком који нам је неразумљив. Вељко Мићуновић, са својим сарад-

ницима, заиста сецира друштво, показује унутрашњост која је почела трулити. Његова критика, добронамјерна и интелигентно изречена, упућена је нама, не толико „властодршцима“ које смо навикли кривити за сопствену неспособност. Сцена којом духовито, али болно, разоткрива нашу неспособност побуне, можда понајбоље говори о идеји ове представе. Штрајкачи се умарају од „властите тежине“, а захтјеви се олако претварају у кафанске наруџбе, па не преостаје ништа друго до, као поковарена плоча, пјевати „Живот је леп кад сунце сија нама...“ Јосиф Бродски је негдје забиљежио, парафразирам, како је „добра страна рата то што имате прилику да за све оно што у вашем животу не ваља, кривите другог. Мир вас натјера да кривца тражите у себи.“ Ова представа говори и о тој врсти несналажења, неспособности...

На почетку приче о радницима, сцена је чиста, „досадна“ као свака фабричка хала, а глумци нас дочекују сједећи непокретни (или је беспослени много боља ријеч?); потом се „машина“ укључује, на стаклима су крвави трагови радничких руку, а на самом крају, гола тијела прекривена црном масном бојом, машинским уљем поливене лутке из излога, док посљедњи радник/гробар баца лопате са земљом. Дакле, да сумирамо, на почетку је била ријеч, на крају звук земље која удара о „мртвачки сандук“. Са овог свијета нас испраћају – радници. Гробари, ваљда по дефиницији, спадају у ту категорију, мада је „производ“ њихова рада – слабо тражена роба...која се најбоље „продаје“.

У овој врсти критике, или боље речено, записа о театру, цртица за будуће есеје, много је изостављеног, прескоченог, економичност је наметнута и пожељна, али овај пут сам посве сигуран да једну реченицу никако не смијем изоставити. Никакво театролошко жонглирање, ни списатељске бравуре, у њој нећу нудити, како бих себе учинио важнијим и мудријим. Та реченица је једноставна и припада само њима, она је најтачнији – приказ фасцинантне представе „Радничка хроника“, а гласи:

„**Срђан Секулић, Бојана Милановић, Јелена Михајловић, Милан Вејновић, Димитрије Динић, Игор Грекса, Марко Васиљевић и Димитрије Аранђеловић.**“ (и болдирање умјесто ордена!)

Бенвенуто Челини је талијански умјетник из 1500. и неке године, који је за живота био и кипар, војник, писац, музичар, разбојник, али и златар. У књигама историје умјетности најчешће се појављује као аутор сланика направљеног за француског краља. Посејдон и Геја (со и бибер), сједе једно наспрам другог, а посуда какву, уз мало среће, можемо наћи уз тањире граха (краљевског и радничког), постаје дивљења вриједно и неуништиво умјетничко дјело. Зашто спомињем Челинија? Због његових руку које су биле прљане и глином у којој је вајао, и крвљу услед туча и робовања, али најприје због златарске финоће која му је донијела славу, а умало и бесмртност. У мом доживљају свијета то је савршен начин да се споје занат и умјетност, те сам тако увијек, почевши као дјечак, и замишљао савршеног умјетника; његове руке су прљаве, његово лице умазано, орошено знојем, а његово дјело, понекад, сићушно и задивљујуће. Један од најбољих начина да се као ствараоци приближимо Богу, али и – радницима. Представа „Радничка хроника“ је подсјетник на таква дјела, она је позоришни „сланик“, мање заинтересован за књиге историје умјетности него за породични ручак у којем граха „има још ако неко хоће“.

РЕЧ ПУБЛИКЕ

Ово није данашња фабрика

Зорица Ђ.: Добри су били. Мада ми је мало више ова тема и овакве теме отужни. То проживљавамо сваки дан. Црnilо данашњице, могло би мало да сиђе са позорнице, да бар овде доживимо неки леп тренутак.

А. М.: Кратко, јасно. Таман колоко треба и речено то што се хтелo рећи.

Мирјана З.: Глума и сценски покрет, као и сценографија није била лоша. Све остало, ништа. Текст увелико већ испричан, порука нека, нисам је видела. Поента „није ми добро никад и штрајковаћу до гроба?“. Не разумем. Где је права борба за права, за егзистенцију? Или смо све добили, па бисмо хтели још више и још више и још више.... па да више не знамо шта стварно желимо и шта нам стварно треба. Или је била пародија на раднич-

ке слободe и услове рада. Збуњена сам.

Б. З.: Лепо сажет и уобликован драмски текст. Представа на месту. За мало јаче од сата испричали своју причу. Неке је такла, неке не. Али то је позориште. Приказало нам је све стране радничке борбе.

В. Лазић: Не знам. Немам неки велики ни јак утисак. Мислим да је ово мало испод просека шта би ови млади људи могли да донесу на сцени. Мало ми је доста оваквих прича, када ситуација, генерално, није таква. Будимо искрени. Данас људи у великом броју фабрика и постројења имају веће плате од инжењера, лекара, судија.... Ово није прича свакодневнице. Можда јучерашња. Ово није данашња фабрика.

Б. Д.

МАРКО ВАСИЉЕВИЋ, ГЛУМАЦ

Не интересују ме паре, ни слава

Нећу изићи своје принципе да бих ушао у неко позориште. Када дође време то ће се десити, као и све друго што ми се десило у овом послу. Ништа нисам силио, дошло је само од себе

Како се осећа млади глумац када заврши академију и чека први нагажман?

- Из мог, али и из искуства мојих пријатеља то је најтежи период. На академији си ушуткан, то је нама професор увек говорио, ниси свестан стварности, очекујеш завршићеш глуму, радићеш, бавићеш се озбиљно својим послом. Међутим, након академије, већина дође у ситуацију да не ради ништа. Тешко је то за младог човека. Завршио си школовање, а суочаваш се са тим да те нигде нема. Нико ти не јавља за кастинге, не знаш ни да се дешавају. Онда крећеш у испитивање самог себе, питаш се да ли си ти за тај посао, бориш се са сујетом и многим другим стварима. Ако истрајеш у свему томе, доћи ће и до улога. Веровало сам да ће доћи тај тренутак. Када сам дошао у Београд рекли су ми „треба да мигујеш“. Питао сам шта значи „миговати“? рекли су ми да треба да идем по бифеима, премијерама да би ме неко запазио. За пет година колико сам у Београду, био сам пре недељу дана други пут у бифеу неког позоришта, после неке представе. Нисам се осећао пријатно, иако знам много људи, а са неким сам већ и радио.

Да ли је било тренутака када си сумњао у себе и размишљао о одустајању?

- Било је сумње, дилема, испитивања. Био сам сурово реалан. Схватио сам, и да успем у глуми, морам да будем баш популаран и успешан да бих могао и да живим од овог посла. Било је чак размишљања да одустанем. Глуму волим, али био сам и тада, као што сам и сада, свестан да се од нечега мора живети. Са двадесет и нешто ако немаш од чега да живиш, већ се питаш шта радиш? Сада мам 29 година и већина ствари за које сам тад мислио да се неће десити, оствариле су се. У последње време, ипак, има више посла него иначе.

Колико је Београд, као епи-

центар филмске, позоришне и производње дочекао младог глумца из, условно речено, провинције?

- Да се не лажемо. Сви знамо како ствари функционишу. Предност често имају синови и кћерке глумаца, ту су и политичке везе, па још неке везе... Ко зна за тебе кад дођеш из провинције? Никога нисам знао, нисам имао везе, али срећом добио сам прилику и искористио је. Кад добијеш прву улогу, ако је урадиш добро, схваташ да са сваком новом крећеш из почетка као да никад ништа ниси радио. Филм „Заспанка за војнике“ за мене је био одскочна даска. Гага је дошао из Америке, није знао на какве све глумце може да рачуна и направљен је кастинг. Имао сам много среће, јер, ко би неком глумцу који није афирмисан, дао прилику да игра главну улогу у тако великом пројекту? Буквално, била је то чиста интуиција и са моје и са његове стране. После су дошле серије „Убице мог оца“, „Тајна винове лозе“. Завршена је моја трећа сезона „Убица“, а пета иначе када је реч о серијалу. Велико искуство за мене је било и четири месеца свакодневног снимања серије „Тајна винове лозе“. Велика је то школа и привилегија радити са именима уз које сам одрастао гледајући их на екрану, а ето сада са њима делим кадар.

Да ли је неизвесност коју носи глумачки посао утицала на то да покушаш, као неке твоје колеге, да се обезбедиш додатном делатношћу?

- Мојим годинама би, према неким мишљењима, можда више приличило да купим боља кола, мотор, да радим ствари које сам целог живота прижељкивао. Свестан сам да то што сада радим и могу лепо да зарадим на пројектима на којима сам ангажован, може да буде нешто тренутно, а да за две године од тога нема ништа. Тренутно немам сталних примања, а опет можда ми никада ништа сем глуме неће требати. Али због себе, због породице, не желим сутра да зависим од тога да ли ће ме неко позвати, или да газим своје принципе да бих добио неку улогу да преживим. Купио сам земљу, подигао сам орахе. Наредних пет године од тога нећу имати ни један динар, само ћу да улажем. Видећемо шта ће на крају бити, али то ипак даје неку сигурност. Породица је утицала на моје ставове, не каже се тек тако „не пада ивер далеко од класе“. Кад гледам брак мојих родитеља који су 71. годиште, који чини ми се тек сад уживају у свом животу када смо се брат и ја осамосталили, схватам колико је дивно што су они и даље срећно заљубљени и воле се. Имати такав брак, породицу и пријатеље то је мој идеал. Спознаја о вредности породице је дошла када сам схватио да мене не интересују ни паре, ни слава. За мене је срећа - породица.

Шта си ново радио у протеклом периоду, а шта је у плану за наредне месеце?

- Радио сам документарно

играну серију „Бранилац“, рађену по мотивима три, четири чувене југословенске одбране, засновану на истинитим догађајима. То ми је најзахтевнија улога коју сам до сада имао. Серија је снимљена за пет дана, али је величина улоге у смислу њене дубине, а не смем пуно тога да откривам, за мене лично то што сам са њом отишао мало даље од себе. То је оно што сам прижељкивао. До сада сам увек играо ликове који су негде слични мени, позитивне карактере, а није добро да глумац упадне у неки фах, да те узимају само за одређене ликове. „Бранилац“ ће се премијерно приказивати од октобра. Александра Ковач, која ради музику за пету сезону „Убица“, рекла ми је да ће ово бити нешто најбоље што је виђено на нашим просторима, а разлог томе је добар сценарио, режија и одлични глумци. Од 11. јула почиње и снимање нове сезоне „Винове лозе“ и трајаће до октобра, тако да би у јануару или фебруару, гледаоци можда, могли да очекују емитавање нових епизода.

Чему дајеш предност, позоришту, филму или телевизији?

- Позориште је за мене нешто есенцијално, али волим и филм и телевизију. Био сам годину дана запослен у НП Суботица, лепо ми је било, али нисам планирао да останем тамо. Када ме питају, како те нема у београдским позориштима, кажем да је то зато што ме не зову. Има старијих колега који су запослени у позориштима, примају плату, а не раде, а толико младих људи је жељно да глуме и да се доказују. То је велики проблем. Не може се у позориште ући тек тако, то је опште познато. Нећу газити своје принципе да бих ушао у неко позориште. Када дође време то ће се десити, као и све друго што ми се десило у овом послу. Ништа нисам силио, дошло је само од себе. Мислим да ће тако бити и са позориштем.

В. Тучовић

О ПРЕДСТАВИ

РАЗЛОГ ПРЕДСТАВЕ
"УПОТРЕБА ЧОВЕКА"

(извод)

*Александра Тишме у драматизацији Федора Шилија
и Бориса Лијешевића*

"Употреба човека" је прича о свијету којим је завладала вјерска, расна, политичка и свака друга нетрпељивост. Лудило се шири. а људи се надају да оно неће стићи до мирољубивог Новог Сада, и да Европа и свијет неће дозволити ширење нацизма, те не предузимају ништа иако им све говори да треба бјежати и спасавати се. Сигурни су да разум увијек на крају надвлада.

Главна јунакиња је Вера Кронер дјевојка из богате трговачке јеврејске породице, која из господског новосадског живота бива депортирана у Аушвиц 1943. са својом породицом али и са осталим јеврејским породицама. Вера једина преживљава тај стравичан живот и призоре, јер логорско вријеме проводи у "кући радости" борделу гдје им сексуалне услуге које пружају СС војницима продужавају живот и одлажу пут у крематоријум.

Послије ослобођења Вера бива интернирана у Нови Сад, преко кога је прешао ваљак рата, уништења, убиства, рација, ослобођења и у коме нема више ни своје куће нити икога и ичега што је везује за живот прије логора. Без посла и готово без помоћи и подршке, Вера преживљава онако како је у логору научила да се опстаје - подавањем свог тијела мушкарцима.

Питање је да ли треба преживјети када се цијели твој свијет распадне и нестане? Није ли боље, часније и паметније нестати заједно са њим? Да ли се треба треба борити за живот ако послје тога слиједе трауме и слике најгорих ужаса, које се враћају и не дају мира. Има ли тада више смираја, дома? А како се не борити за живот када је то најјачи човеков нагон? Како му објаснити да не треба живјети?

Ратна психологија која ступа претвара човека у робу за употребу, материјал, за спровођење туђих намјера.

Није ли тада нагон за преживљавање непријатељ који нас гура у пропаст? Шта је све човек и шта је све у њему? Питање је централно за рад на овој представи...

РЕДИТЕЉ О ПРЕДСТАВИ

Читајући роман, имали смо утисак да читамо неке савремене хронике и да добијамо поруке за наше време. А, једна од најзначајних таквих је кокетирање са опасним идејама које свој корен имају у фашизму, а завршавају се у гасним коморама. Све нас је подсећало на ратове које памтимо. Зато је представа у Сарајеву снажно резоновала. Како су само разумевали те људе који се до задњег часа надају да лудило не може бити јаче од разума. А када схвате да није - већ је касно. Већ куцају на врата и воде нас. Рат је увек један те исти, где год био. Поводи су различити, али се увек сведе на исто.

ВЕЧЕРАС

КОПРОДУКЦИЈА НОВИ ТВРЂАВА ТЕАТАР НОВИ САД
НОВОСАДСКО ПОЗОРИШТЕ
UJVIDEKI SZINHÁZ, ГРАД ТЕАТАР БУДВА,
EAST WEST CENTAR САРАЈЕВО

УПОТРЕБА ЧОВЕКА

По роману Александра Тишме

Режија: БОРИС ЛИЈЕШЕВИЋ
Драматизација: ФЕДОР ШИЛИ И
БОРИС ЛИЈЕШЕВИЋ
Костимограф: МАРИНА СРЕМАЦ
Сценограф: ЖЕЉКО ПИШКОРИЋ
Музика: СТЕФАН ЋИРИЋ
Сценски говор: ДЕЈАН СРЕДОЈЕВИЋ
Извр. продуценти: БОРИСЛАВ БАЛАЋ И
ВУК МИЛЕТИЋ

Играју:

ЕМИНА ЕЛОР
ДРАГИЊА ВОГАЊАЦ
ЈУГОСЛАВ КРАЈНОВ
АЉОША ЋИДИЋ
ДУШАН ВУКАШИНОВИЋ
ОГЊЕН ПЕТКОВИЋ
ОГЊЕН НИКОЛА РАДУЛОВИЋ

Представа се реализује у оквиру заједничког регионалног програма „Дијалог за будућност“ који у Србији, Босни и Херцеговини и Црној Гори спроводе УНЕСКО, УНИЦЕФ и УНДП

ЈПФ НА

САЈТ
uzickopozoriste.rs

САЈТ ФЕСТИВАЛА
www.jpfn.uzickopozoriste.rs

НА ДРУШТВЕНИМ МРЕЖАМА

FACEBOOK i INSTAGRAM
@narodnopozoristeuzice

ПИШЕ:
Зоран Јеремић

СТРАХ ОД ПОДВИГА

Разгицао се синоћ на сцени врли млади глумачки свет не би ли нам саопштио јаде пролетерске. Хроника најављене радничке смрти краси-ла је прецизна игра у фуриозном темпу, темељна анализа конзумације клот пасуља, суздржана иронија примерена теми... да не дужим, колега Имширевић ће то боље објаснити.

Међутим, Суботичани промашише циљну групу! Начисто.

Зар овој талентованој деци нико није умео да каже где су дошли да саде првомајске каранфиле!? Зар у вароши Димитрија Туцовића, Душана Поповића, добро, и синдикалисте Ђомија Валенсе до проневере Неоплантиних полутки!?

Они артисти да причају нама моделима, покусним кунићима транзиције, како се од млекаре, пекаре, кожаре, ткачнице и пецаре праве секундарне сировине и радничко безнађе уз помоћ страначког промискуитета. Пун је Зелени пијац машинбравара који продају младе кромпириће, крцат је Бувљак металостругара који нуде кинеске ручне сатове на воду, а кад дође време бербе малина, од Татинца до Поникава жуте се сомбрера „шуповаца“ као да Панчо Виља позива на револуцију.

Кад смо већ код револуције, није згорег подсетити да су крајем 19. века, када су се тајно читале Пелагићеве брошуре, Ужичани за првог социјалисту прогласили извесног Крсту Ђаниног, црногорског избеглицу и убогог обућара. Он је у свом дућанчићу на Мегдану Ђацима нижих разреда гимназије говорио против газда и ћифти.

Кажу да је тај Крсто једва разликовао леву од десне ципеле, за-рађивао је тек за голи живот, али је знао добро да масти о правди у оковима и слично. То је био изворни ужички социјалиста, а не као ови данас што вино пију, а воду приговарају.

Фестивал се ближи крају. Сазнали смо да није лак живот неписмених немачких кондуктерки, да је тешко промашеним брачним партнерима, још је теже путујућим глумачким ведетама, а најтеже је радницима на путу до гробног места. Не морам ни да питам колико је тешко нама са њима.

Право да вам кажем, страх ме од овог подвига.

Пише: БРАНКО ПОПОВИЋ,
позоришни редитељ,
идејни творац ЈФ-а

Живео Фестивал, живело позориште

Двадесет пет година Југословенског позоришног фестивала је остварење најлепшег сна једног младог редитеља и управника ужичког позоришта који је само желео да се, упркос општем растакању тог југословенског културног простора деведесетих година, поново обједине најзначајнији позоришни уметници, да на ужичкој сцени, на сцени једног лепог архитектонског здања, поново пламте аплаузи и позитивне емоције, да покажемо најлепши део себе и своје најплеменитије креације, да испричамо једни другима, своје најинтимније позоришне приче, уместо сукоба и говора мржње. Захваљан сам и Зорану Стаматовићу садашњем управнику позоришта који је Фестивал унапредио, и Јовану Ђирилову за колумну у „Блицу“ о Ардалиону и Види Огњеновић за слоган „Без превода“ и Дејану Пенчићу Пољанском првом селектору и свим члановима жирија од Синеише Ковачевића, Мире Ступице, Дејана Мија-ча и многих других непоменутих, а не заборављених, до мог професора Светозара Рапајића који су Фестивал учинили тако моћним и неопходним.

Данас овај фестивал, чини се, јесте природан ток ствари, рекло би се да је то логично, ништа паметније од сусрета позоришних ствараоца који се лако споразумевају, на простору који је одвајкада био слободарски и стваралачки, од Злакусе и њене керамике, која нас је одхранила, преко епских песама и модерних приповедача, који су нас надахнули, од Милутина Ускоковића, преко Милоша Перовића, до Љубомира Симоновића и Емира Кустурице. Данас ми се чини да је све било лако, да су ову моју идеју с радом прихватили бројни уметници с којима сам разговарао као и тадашњи председник општине и председник Управног одбора Народног позоришта у Ужицу Душан Недељковић и нарочито тадашња министарка културе др Нада Поповић Перишић, да су били веома посвећени овом пројекту и нису одувлачили, а камоли ометали иницијативу. Не треба заборавити ни бројне привреднике из града и околине који су здушно подржали Фестивал, неко откупом уложница, неко финансијски, а неко и давањем возила за превоз, и то аутобуса и камиона. Све је било тако узаврело и усплахирено као да смо градили нову државу, као када сам са ОРБ „Братство и јединство“ копао канале за водовод у Словенији. Да, и певали смо и после представа, на заједничком дружењу и у позоришном бифеу. И ето, после четврт века, и после пандемије, поново уједињени градимо и даље, сви заједно, како се то данас каже „из региона“ ову своју позоришну тврђаву на Ђетињи и поносно и то са сцене, заједно са легендарном Мирјаном Карановић, кличемо „живело позориште“.

ГРАД
УЖИЦЕ

ОЦЕНА ПУБЛИКЕ

БДП У КОПРОДУКЦИЈИ СА БЕО АРТ ПРОДУКЦИЈОМ БЕОГРАД	
ЧИТАЧ	4.71
НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ САРАЈЕВО	
О МЕДВЕДИМА И ЉУДИМА	4.13
ЈУГОСЛОВЕНСКО ДРАМСКО ПОЗОРИШТЕ БЕОГРАД	
ПУТУЈУЋЕ ПОЗОРИШТЕ ШОПАЛОВИЋ	4.95
НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ СУБОТИЦА	
РАДНИЧКА ХРОНИКА	4.22

Издаје: Савет XXV Југословенског позоришног фестивала Ужице 2021.

Уређује: редакцијски одбор: Радојка Поповић – уредник, Ненад Ковачевић, Верица Туцовић, Мирјана Петровић, Ана Милошевић, Богдан Дамњановић, Зоран Јеремић, Алмир Имширевић.

Тираж: 200 примерака • Штамп: Графопринт, Ужице